ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ եւ Թէ գաւառաց համար	
Տարեկան	7 մէճիտ
Վեցամսեայ	3 1/2 »
Եռամսեայ	2 »
Օտար երկիրներու համար	40 ֆր.
Վեցամսեայ	20 »
Եռամսեայ	10 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ, բաց ի հասի Լօքալէն։

Դրամի փոխարէն փոսթայի փուլ կ'ընդունուի՝ 115 ղրուշի փուլն 100 ղրուշի հաշուով։

Նամակները կ'ուղղուին առ ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
38, Պապը Ալի Ճատեսէսի, Կ. Պոլիս։

ՔԱՆ ՓԱՐԱ

ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

„پوزانتيون"
ارمنجه يوى وسياى غزته
صاحب امتياز ومدير مسؤل
پوزانت كچيان
طبعه و اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٣٨ نومرو
دائره مخصوصه ده

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

ՔԱՆ ՓԱՐԱ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 115 | ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1897 ՄԱՐՏ 19/31 | 27 ՇԱՎՎԱԼ 1314 | 19 ՄԱՐԹ 1313 | Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 115

Կ. ՊՈԼԻՍ, 19/31 ՄԱՐՏ, 1897

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԷ

ԱՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Մեր Արաբկիրի Պատ. Թղթակիցը կը գրէ մարտ 3/15 թուով.

«Բանն Բաբեկհնդանի օրերուն մէջ Բագոս մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցէ Հիմնի։ Ալքոլի ազդեցութիւնն այնքան բազմապատկեց ամուսնութիւնները, որ մէջ 3 քահանայէ հետ ի հէ վազելով իսկ հանդիպէ՝ հազիւ կըրցան գտնել այս խնդրութիւնը նկատ ի 2—3 Պահեստեայ օրհնութեան գոյն ալ թաղային Մեծ-Պահոց առջի չաբթուան...։ Եթէ մեր նախի երէչկոյիչապահ Հայրապետաց ժամանակին հանդիպէր մեր քահանայից սոյն յանդգնութիւնը, գիտէ՞ը ուր կը հանէր ասոնց վախճանը...։ Ո՛ր կը դադրի պատահանատուութիւնն, հոն կը պարէն զեղծումներն։ Ո՛վ պիտի հարցնէ, ո՛վ պիտի փնտռէ։ Մեր քահանայք հինգհարիւրնոց իրենց ժամածողովը վարելու ազատութիւնն ունին՝ գբէթէ կատարելապէս։ Տեսնենք թէ ե՛րբ պիտի հասնի իրենց այս վիճակին գարմանն։ Ա.յսպիսի գահավէժ ամուսնութեանց մէջ՝ որք վերջին տարիներս սկսան յաճախել չատ գաւառներ՝ պակաս չեն գայթակղական պարագաներ և այնպիսի անպատեհութիւններ որք անպատուաբեր ու վնասակար են թէ՛ ընտանեկան կազմակերպութեան և թէ հանրային զգացմանց ու բարուց։ Նաև որ այդպիսի հազեւակ զրոյցանց մէջ ամուլներուն ընտրութիւնք տեղի չեն ունենար պէտք եղած ուշադրութեամբ, և չատ անգամ հետեւանքը կը լինի ընտանեաց ներդաշնակութեան խանգարում, այլովքն հանդերձ։ Երկրորդ, երբ բնաւ պատճառ չկայ, թղթով եկեղեցւոյ սահմանած չարմար առիթներն և ամուսնութիւն վճռել պահպարտութեան արգիլուած նեղ օրերու մէջ՝ կը նշանակէ չունենալ հայկրօնին երկիւղածութիւնն ու նախանձախնդրութիւնն։ Ասոնք բարոյական մեծամեծ ոգեղութիւններ են, որ կ'ուզարտեն ամուսնութեան վեհութիւնն, և կը ցուցնեն թէ նոյն իսկ ընտանեկան զեկավարութեան մասին ալ՝ չատ տեղեր անխորհ ու անհմուտ են։ Երկու զօրաւոր գեղեր կան որ կրնան մեր այս հոգեկան տգեղութիւնները զարմանել. մին՝ մանուն է, միսը՝ բնիը։ Մեր ժողովրդեան մեծագոյն մասն ընթերցասէր չէ, դժբախտութիւն մ'է այս, և բնին ալ թափուր է։ Ուստի, Ազգ. Պատրիարքարանէն կ'ակնկալենք հոգեւոր հովիւ մը, որ բնին ազդ մէջ վրայ և ուղղէ զնիզ։ Պէտքերն տեսպագական են, մենք ալ կը ապատնք...։» (*)

*** Մեր գաւառացի թղթակիցներուն մէկ Արաբկիրի յարգոյ Թղթակիցը միակն է որ գծգծութիւնով կը տեսնէ ամուսնութիւններուն վերջին ամիսներու մէջ անօրինակ աճումը, բազմապատկումը։ Պահ մը կը զանգատի ամուսնացողներուն և անոնց պարագաներուն գիտնովութենէն։ Ապա գիտողութիւն կ'ընէ պսակադիր քահանաներուն հազուագիւտ արարքին դէմ։ Առեւտրական, անտեսական աւելի բարեկեցիկ չըլլաներու մէջ, մեզ ալ թերևս տրամադիր ըլլայինք այժ տալու Արաբկիրցի գրագէտին գիտողութիւններուն և գանգատներուն։ Բայց ընկերային ներկայ հանգամանքներու մէջ, չիտակը խօսելով, այսքան բծախնդրութեան պէտք չենք տեսներ։ Մարդիկը թղ կարգուին, ինտոր որ կ'ուզեն թղ անանկ կարգուին։ Տարին տասներկու ամիս անտեսական տագնապը, գործերու դադարը, տուրեւառի անձկութիւնն իրենց բերանը չորցուցած էր։ Թղ օր մ'ալ «քէյֆ» ընեն, ու մանաւանդ թղ կարգուին, և զաւակներ պարգեւեն եկեղեցիին։ Մեզ այսպէս մտածէն աւելի գործնական, աւելի նպատակայարմար կը տեսնենք, թղ չնեղանայ մեր Արաբկիրցի վաղեմի պատուական բարեկամը։ Թէ ֆիզիքական, թէ բարոյական կարգի մէջ, դիտուած իրողութիւն մ'է որ երկարատեւ ձգտումն իր թուլացումն ալ կ'ունենայ իբրեւ բնական հետեւանք։ Մարմնի տենդային վիճակին կը յաջորդէ նուազման, թուլութեան շրջան մը։ Պահք բռնողները մեծագոյն ախորժակով կ'ուտեն ուտելիք կերակուրներու վրայ։ Ծոմ բռնողներն ալ ապա սովորականէն աւելի կ'ուտեն։ Այս Արաբկիրցի երկար գումն ամուսնացողներն երկար ժամանակէ ի վեր յետաձգած ըլլալով իրենց Հիմնեան խորհուրդներն, հիմա կարգուելու համար չատ բարակը չեն փնտռեր եղեր։ Հաւրկ է միթէ որ իրենցմէ աւելի պահանջոտ ըլլանք մեք և աւելի բարակը փնտռենք։ Ընտրութիւններն հապճեպ կը կատարուին, տարիքի, ընկերային վիճակի անյարմարութիւնները կը պատահին եղեր, որոյմէ կը գուշակուի թէ այս միութիւնը երջանիկ պիտի չըլլայ։ Ինչէ՞ն գիտենք։ Ամուսնութիւնն իր փառաւոր անատուգութիւններն ունի։ Ամէնէն աւելի չափուած, ձեւուած, հաշուուած, չարմարցուած ամուսնութիւնները չեն որ ամէնէն աւելի երջանկութիւն կը պարգեւեն։ Ապահատական յանդգնութիւնը, խիզախ անխորհրդութիւնն ու նախանձախնդրութիւնն։ Ասոնք բարոյական մեծամեծ ոգեղութիւններ են, որ կ'ուզարտեն ամուսնութեան վեհութիւնն, և կը ցուցնեն թէ նոյն իսկ ընտանեկան զեկավարութեան մասին ալ՝ չատ տեղեր անխորհ ու անհմուտ են։ Երկու զօրաւոր գեղեր կան որ կրնան մեր այս հոգեկան տգեղութիւնները զարմանել. մին՝ մանուն է, միսը՝ բնիը։ Մեր ժողովրդեան մեծագոյն մասն ընթերցասէր չէ, դժբախտութիւն մ'է այս, և բնին ալ թափուր է։ Ուստի, Ազգ. Պատրիարքարանէն կ'ակնկալենք հոգեւոր հովիւ մը, որ բնին ազդ մէջ վրայ և ուղղէ զնիզ։ Պէտքերն տեսպագական են, մենք ալ կը ապատնք...։» (*)

*** Մեր գաւառացի թղթակիցներուն մէկ Արաբկիրի յարգոյ Թղթակիցը միակն է որ գծգծութիւնով կը տեսնէ ամուսնութիւններուն վերջին ամիսներու մէջ անօրինակ աճումը, բազմապատկումը։ Պահ մը կը զանգատի ամուսնացողներուն և անոնց պարագաներուն գիտնովութենէն։ Ապա գիտողութիւն կ'ընէ պսակադիր քահանաներուն հազուագիւտ արարքին դէմ։ Առեւտրական, անտեսական աւելի բարեկեցիկ չըլլաներու մէջ, մեզ ալ թերևս տրամադիր ըլլայինք այժ տալու Արաբկիրցի գրագէտին գիտողութիւններուն և գանգատներուն։ Բայց ընկերային ներկայ հանգամանքներու մէջ, չիտակը խօսելով, այսքան բծախնդրութեան պէտք չենք տեսներ։ Մարդիկը թղ կարգուին, ինտոր որ կ'ուզեն թղ անանկ կարգուին։ Տարին տասներկու ամիս անտեսական տագնապը, գործերու դադարը, տուրեւառի անձկութիւնն իրենց բերանը չորցուցած էր։ Թղ օր մ'ալ «քէյֆ» ընեն, ու մանաւանդ թղ կարգուին, և զաւակներ պարգեւեն եկեղեցիին։ Մեզ այսպէս մտածէն աւելի գործնական, աւելի նպատակայարմար կը տեսնենք, թղ չնեղանայ մեր Արաբկիրցի վաղեմի պատուական բարեկամը։ Թէ ֆիզիքական, թէ բարոյական կարգի մէջ, դիտուած իրողութիւն մ'է որ երկարատեւ ձգտումն իր թուլացումն ալ կ'ունենայ իբրեւ բնական հետեւանք։ Մարմնի տենդային վիճակին կը յաջորդէ նուազման, թուլութեան շրջան մը։ Պահք բռնողները մեծագոյն ախորժակով կ'ուտեն ուտելիք կերակուրներու վրայ։ Ծոմ բռնողներն ալ ապա սովորականէն աւելի կ'ուտեն։ Այս Արաբկիրցի երկար գումն ամուսնացողներն երկար ժամանակէ ի վեր յետաձգած ըլլալով իրենց Հիմնեան խորհուրդներն, հիմա կարգուելու համար չատ բարակը չեն փնտռեր եղեր։ Հաւրկ է միթէ որ իրենցմէ աւելի պահանջոտ ըլլանք մեք և աւելի բարակը փնտռենք։ Ընտրութիւններն հապճեպ կը կատարուին, տարիքի, ընկերային վիճակի անյարմարութիւնները կը պատահին եղեր, որոյմէ կը գուշակուի թէ այս միութիւնը երջանիկ պիտի չըլլայ։ Ինչէ՞ն գիտենք։ Ամուսնութիւնն իր փառաւոր անատուգութիւններն ունի։ Ամէնէն աւելի չափուած, ձեւուած, հաշուուած, չարմարցուած ամուսնութիւնները չեն որ ամէնէն աւելի երջանկութիւն կը պարգեւեն։ Ապահատական յանդգնութիւնը, խիզախ անխորհրդութիւնն ու նախանձախնդրութիւնն։ Ասոնք բարոյական մեծամեծ ոգեղութիւններ են, որ կ'ուզարտեն ամուսնութեան վեհութիւնն, և կը ցուցնեն թէ նոյն իսկ ընտանեկան զեկավարութեան մասին ալ՝ չատ տեղեր անխորհ ու անհմուտ են։ Երկու զօրաւոր գեղեր կան որ կրնան մեր այս հոգեկան տգեղութիւնները զարմանել. մին՝ մանուն է, միսը՝ բնիը։ Մեր ժողովրդեան մեծագոյն մասն ընթերցասէր չէ, դժբախտութիւն մ'է այս, և բնին ալ թափուր է։ Ուստի, Ազգ. Պատրիարքարանէն կ'ակնկալենք հոգեւոր հովիւ մը, որ բնին ազդ մէջ վրայ և ուղղէ զնիզ։ Պէտքերն տեսպագական են, մենք ալ կը ապատնք...։» (*)

*** Մեր գաւառացի թղթակիցներուն մէկ Արաբկիրի յարգոյ Թղթակիցը միակն է որ գծգծութիւնով կը տեսնէ ամուսնութիւններուն վերջին ամիսներու մէջ անօրինակ աճումը, բազմապատկումը։ Պահ մը կը զանգատի ամուսնացողներուն և անոնց պարագաներուն գիտնովութենէն։ Ապա գիտողութիւն կ'ընէ պսակադիր քահանաներուն հազուագիւտ արարքին դէմ։ Առեւտրական, անտեսական աւելի բարեկեցիկ չըլլաներու մէջ, մեզ ալ թերևս տրամադիր ըլլայինք այժ տալու Արաբկիրցի գրագէտին գիտողութիւններուն և գանգատներուն։ Բայց ընկերային ներկայ հանգամանքներու մէջ, չիտակը խօսելով, այսքան բծախնդրութեան պէտք

(*).—Խաղեղի քարոզիչ Յուսիկ Վ. Նամբեանն է որ պիտի երթար Արաբկիր։ Բնաւ չենք տարակուսիր որ Հոգեղիք սիրով պիտի հանդուրժէին այս գոհողութեան, Արաբկիրի հոգեւոր պէտքերուն ժամ առաջ գոհացման համար։

չենք տեսներ։ Մարդիկը թղ կարգուին, ինտոր որ կ'ուզեն թղ անանկ կարգուին։ Տարին տասներկու ամիս անտեսական տագնապը, գործերու դադարը, տուրեւառի անձկութիւնն իրենց բերանը չորցուցած էր։ Թղ օր մ'ալ «քէյֆ» ընեն, ու մանաւանդ թղ կարգուին, և զաւակներ պարգեւեն եկեղեցիին։ Մեզ այսպէս մտածէն աւելի գործնական, աւելի նպատակայարմար կը տեսնենք, թղ չնեղանայ մեր Արաբկիրցի վաղեմի պատուական բարեկամը։ Թէ ֆիզիքական, թէ բարոյական կարգի մէջ, դիտուած իրողութիւն մ'է որ երկարատեւ ձգտումն իր թուլացումն ալ կ'ունենայ իբրեւ բնական հետեւանք։ Մարմնի տենդային վիճակին կը յաջորդէ նուազման, թուլութեան շրջան մը։ Պահք բռնողները մեծագոյն ախորժակով կ'ուտեն ուտելիք կերակուրներու վրայ։ Ծոմ բռնողներն ալ ապա սովորականէն աւելի կ'ուտեն։ Այս Արաբկիրցի երկար գումն ամուսնացողներն երկար ժամանակէ ի վեր յետաձգած ըլլալով իրենց Հիմնեան խորհուրդներն, հիմա կարգուելու համար չատ բարակը չեն փնտռեր եղեր։ Հաւրկ է միթէ որ իրենցմէ աւելի պահանջոտ ըլլանք մեք և աւելի բարակը փնտռենք։ Ընտրութիւններն հապճեպ կը կատարուին, տարիքի, ընկերային վիճակի անյարմարութիւնները կը պատահին եղեր, որոյմէ կը գուշակուի թէ այս միութիւնը երջանիկ պիտի չըլլայ։ Ինչէ՞ն գիտենք։ Ամուսնութիւնն իր փառաւոր անատուգութիւններն ունի։ Ամէնէն աւելի չափուած, ձեւուած, հաշուուած, չարմարցուած ամուսնութիւնները չեն որ ամէնէն աւելի երջանկութիւն կը պարգեւեն։ Ապահատական յանդգնութիւնը, խիզախ անխորհրդութիւնն ու նախանձախնդրութիւնն։ Ասոնք բարոյական մեծամեծ ոգեղութիւններ են, որ կ'ուզարտեն ամուսնութեան վեհութիւնն, և կը ցուցնեն թէ նոյն իսկ ընտանեկան զեկավարութեան մասին ալ՝ չատ տեղեր անխորհ ու անհմուտ են։ Երկու զօրաւոր գեղեր կան որ կրնան մեր այս հոգեկան տգեղութիւնները զարմանել. մին՝ մանուն է, միսը՝ բնիը։ Մեր ժողովրդեան մեծագոյն մասն ընթերցասէր չէ, դժբախտութիւն մ'է այս, և բնին ալ թափուր է։ Ուստի, Ազգ. Պատրիարքարանէն կ'ակնկալենք հոգեւոր հովիւ մը, որ բնին ազդ մէջ վրայ և ուղղէ զնիզ։ Պէտքերն տեսպագական են, մենք ալ կը ապատնք...։» (*)

*** Մեր գաւառացի թղթակիցներուն մէկ Արաբկիրի յարգոյ Թղթակիցը միակն է որ գծգծութիւնով կը տեսնէ ամուսնութիւններուն վերջին ամիսներու մէջ անօրինակ աճումը, բազմապատկումը։ Պահ մը կը զանգատի ամուսնացողներուն և անոնց պարագաներուն գիտնովութենէն։ Ապա գիտողութիւն կ'ընէ պսակադիր քահանաներուն հազուագիւտ արարքին դէմ։ Առեւտրական, անտեսական աւելի բարեկեցիկ չըլլաներու մէջ, մեզ ալ թերևս տրամադիր ըլլայինք այժ տալու Արաբկիրցի գրագէտին գիտողութիւններուն և գանգատներուն։ Բայց ընկերային ներկայ հանգամանքներու մէջ, չիտակը խօսելով, այսքան բծախնդրութեան պէտք

ՀԱՅՔ Ի ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ՐԻԶԱՆԴԻՈՆ»Ի)

ՍԻԼԻՍՏՐԷ, 13/25 Մարտ 97

Հոս հանող գաղթականներն,—ամփոփող խղճմտանքի մը նկատելով նըպատակատոյց Ցանձնախումբն՝ որ ինչպէս կը գբէի նախորդ նամակով՝ կազմուեցաւ ժամանակին,—նպատուեցան գլխաւորաբար երկու աղբիւրէ որք են. Ա. Տէզգահն հանդանակութիւն. Բ. Օր. Թաւշագէր, որ պահպան հրեշտակի պէս Վառնայի մէջ նստած կամ մերթակայ քաղաքները չրջած ատեն խուլ չէր մնար Պուլկարիայի ամէն անկիւններէն եկած աղերսանքի, թշուառութեան և նպաստախնդիր ձայներուն։ Այս երկու ձեռ գթամեան օժանդակութեան չնորհով հաց, ուտելաւ և վաստիկ ունեցան անատուգութեան սարսափահար հովերուն առաջ գողացող գաղթականները։ Վառելիք, և հարկ զգացի ատորագրել այս բառն. այն Պուլկերներն որ ձմեռի ցուրտ եղանակի յարափոփոխութեանց ատեն գէմ։ Օգերի նպաստաւոր հանգամանքն օգնեց և մեր գաղթականներն ունեցան տաքուկ խօվլ—ներ ինչպէս տուգեցի քանի անգամներ ալ ետքուս։ Խօվլ—ները ցեխկերները գատարկ էին։ Ամէն երեկոյ նոքա իրենց նշանակուած մուտին առաջ հաւաքուելով կը ստանային հաց եւն. ապա եկեղեցիի բակը, ուրկէ փայտ ալ առնելով բազմութիւնով կ'առաջնային մաքրանոցի խօվլ—ները, ահելու համար անդ իրենց տխուր երգերը, դուք ասէք և կատակկից գիշերային խրախճանքը հանդարտ և չատ համեստ ընթրիքէ մի եա ։

*** Հիմա որ օդերը մեղմացած են, գաղթականներն սկսած են ցրուիլ այլ և այլ կողմեր ։ Գործի ասպարէզը չատ նեղ է ատ. Եթէ ձմեռը նոցա համար գործերի բացարձակ պակաս կայ, ամառն ալ գբէթէ չատ տարրեր չէ ձըմեռէն, դի պէտք չէ մոռնալ սա պարագան թէ ըստ որում տեղացի գաստակարգ մի արգէն նոցա աչքը ունեցած գործերով կը զբաղի և բաւէրէն ալ անդին կ'անցնի, քանի մի անձինք, գաղթական Հայերի խօսքով, առաջարկները արին մաքսատունի տնօրէնին, ինչպէս նաև Աւստրիական և Ռուսական առեւտրական չոգենաւային ընկերութիւնները գործակատարներին, իրենց տրամադրութեան տակ դնելու առաջիկայ ամառ եղանակի համար Հայ բեռնակիրներ. Եթէ ստոյգ է այս և թէ ստոյգ է իմացանք, չեն պղտած իրենց առաջարկ—ձեռնարկի մէջ թէ՛ Հայ գաղթականներն եւ թէ՛ առաջարկողները։

Օգոստոս և սեպտեմբեր ամիսներուն մէջ հոս ղրկուած չորս հարիւրի մօտ գաղթականներէն այսօր հազիւ հազ հարիւր չափուն հոգի մնացած են, միւսները պարբերաբար անցան Ռումանիա, Ռուսաստ, Վառնա. աշխատելու կարող, ցարեկի բեռնակրութիւն անելու առատները կը մնան կա՛մ ի Ռումանիա և կա՛մ կը գաղթեն Ռուսաստան, մանաւանդ Օտեսա, որի վրայ չատ մեծ յոյս կը տածեն ։

Շ. Կ.

ԻԶՄԻՒՏԻ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅՆՈՑ ԳՈՐԾԵՐԸ

Իզմիտի Բողոք. ազգայնոցս Մերոց Թաղին (Էնճիլէք) ի հնուց անտի գոյութիւն չունի. և սոյն Թաղովս ընթացիկ գործերն 2—3 աղներ միայն կը տեսնեն ըստ հաճոյս իրենց, ինչպես հեռուէն պարագայք կը պարզեն ինդոյն իրողութիւնը։

Ա. Եթէ իրիկուն մաս մը Թաղեցիքս կրծեն պարագիներնիս կատարելու համար խմբուած էինք Թաղովարանի սրահն, ուր կը գտնուէին նաեւ յիշեալ 2—3 աղաները. պաշտօնը վերջանալուն երբ մեկնելու վրայ էինք, աղաները բերանացի ծանուցին թէ՝ Դուռէն ընդ—երէ մը եկած է որով կը խնդրուի եղբայրներէն 313 տուրայն Էնճիլէք գրչագրելու Դրան ի հատատութիւն. այս առթիւ Թաղովրդեան կողմանէ գիտողութիւն թէեւ եղաւ թէ քանի որ հրաման եկած է պէտք է խնդրոյ Թաղով գումարել ի նիստ ու ընդդ. քուէարկութեամբ կատարել այդ գործը, դի ներկայքս 8 հոգի ըլլալով մեծամասնութենէ զուրկ էինք։ Առ այս ազանները ինչպէս ուրիշ անգամներ ցմիւտ՝ նոյնպէս այս անգամ ալ հակառակելով ներկայից արդարացի դիտողութեան, ապօրինի ընտրութիւն մ'ըրին, աղաներէ մին բարկութեան բրդելով ըսաւ, Ղէյն Եա, Ղէյը Բէ Էնկլէյէն, Ղէյն ալ անէրջոպա ըսելով կը

ներկայացնէ, կ'ըսէ կ'ուզես։ Ասոր վրայ չատ մը Թաղեցիներ ալ ըսին թէ՝ Ղէյն Եա, Ղէյը Բէ Էնկլէյէն, Ղէյն ալ անէրջոպա ըսելով կը պարզեն ինդոյն իրողութիւնը։

Ա. Եթէ իրիկուն մաս մը Թաղեցիքս կրծեն պարագիներնիս կատարելու համար խմբուած էինք Թաղովարանի սրահն, ուր կը գտնուէին նաեւ յիշեալ 2—3 աղաները. պաշտօնը վերջանալուն երբ մեկնելու վրայ էինք, աղաները բերանացի ծանուցին թէ՝ Դուռէն ընդ—երէ մը եկած է որով կը խնդրուի եղբայրներէն 313 տուրայն Էնճիլէք գրչագրելու Դրան ի հատատութիւն. այս առթիւ Թաղովրդեան կողմանէ գիտողութիւն թէեւ եղաւ թէ քանի որ հրաման եկած է պէտք է խնդրոյ Թաղով գումարել ի նիստ ու ընդդ. քուէարկութեամբ կատարել այդ գործը, դի ներկայքս 8 հոգի ըլլալով մեծամասնութենէ զուրկ էինք։ Առ այս ազանները ինչպէս ուրիշ անգամներ ցմիւտ՝ նոյնպէս այս անգամ ալ հակառակելով ներկայից արդարացի դիտողութեան, ապօրինի ընտրութիւն մ'ըրին, աղաներէ մին բարկութեան բրդելով ըսաւ, Ղէյն Եա, Ղէյը Բէ Էնկլէյէն, Ղէյն ալ անէրջոպա ըսելով կը

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ե.

Գէշերը Մշոյ գիւղերէն Բաբէքէն.—Տէղագրական նկարագիրները.—Գիւղիկացիներն Բաբէքէր.—Զհարեանցին ժամանցները.

Զհարէքէն ալ Մշոյ բոլոր միւս գիւղերու տեսքն ունէր։ Արդէն այնչափ կը նմանին իրարու ամենքն ալ որ մէկի նկարագրութիւնը կը բաւէ ընդհանուրին վրայ գաղափար մը տալու։ Այլ դի ասկէ առաջ մեր մէկ յօդուածին մէջ Աղբոսէ մէկ համառօտ նկարագիրը գծեր էինք, այժմ ալ աւելորդ կը համարինք Զհարէքէն եւս նկարագրել։ Միայն այսքանը պանց չենք ընել թէ Մշոյ դաշտը կարգ մը գետառներէն աւելի պահպանողական լինելով իր նախնի սովորոյթներուն եւ բարքերուն մէջ, գբէթէ ոչ մինչ չէ փոխած նաեւ իր բնակարաններու ատենական ձեւերէն եւ կարգ ու սարքէն։ Եթէ երբէք եփեսոսի մանկանց դէպքը Մշոյ մէջ պատահէր, կրնայ ըսուիլ թէ ոչ մինչ փոխուած պիտի չգտնէին իրենց հարիւրաւոր տարուան քունէն արթնցած առնեն։ Բայց միթէ նոյն իսկ Ատտիկեան Մեղուն, Քսենոփոն, շատ բան փոխուած պիտի գտնէր, եթէ եփեսոսի մանկանց եղածին նման հրաշքով մը նորէն ի կեանս վերադառնար և առիթ ունենար վերստին այցելու այն արեւելեան երկիրներն որոնցմէ անցաւ Տասն Բիւրուց հռչակաւոր նահանջին հետ։ Անոր թողած գրքին նկարագրութիւնը կարդալով արդի վիճակին հետ բաղդատողները պիտի ըսեն անշուշտ թէ ո՛չ։ Բայց այժմ տեղը չէ սաղ պատմառները քննելու։

Միակ գլխաւոր փոփոխութիւնն որ աչքի կը զարնէ՝ այս է թէ ինչ ինչ գիւղերու մէջ կը գտնուին քանի մը նշանաւոր տուներ որ ախոռներու մէջ կենդանեաց չունչով տարցող Սաֆո— կոչուած բաժինին տեղ, որ իրենց երբեմնի միակ նատելու սենեակն էր, ինչպէս որ է դեռ ընդհանրութեան ամենամեծ մասին համար, չինած են ախոռէն բոլորովին անջատ միայարկ, կամ աւելի հազուագիւտ կերպիւ, երկյարկ սենեակներ, պարզ և անպաճոյճ, գոնը կը տագնեն կամ պատին մէջ փորուած ջերմանոցով (պուխարիկ) և կամ երկաթի թիթեղէ (սաճէ) վառարաններով (սոպա)։ Վառելիքի տեղ ուր որ փայտ կը պակսի — և գաւառաց մեծագոյն մասի մէջ կը պակսի փայտ—փիթր կը վառեն, ինչպես Թոխիրներու մէջ առհասարակ։ Վառարանները մասնաւոր այնպէս չինած են որ փիթրը լաւ ցարմարին։ Փիթրը լաւ չի տար փայտի պէս, բայց բաւական տագնապ կը պատճառէ և փայտի վրայ այս անբաղդատելի առաւելութիւնն ու անհատասարելի գերազանցութիւնն ունի որ անհամեմատ կերպով անկէ աւելի առատ ու ագան է, քանի որ կենդանեաց արտադրութիւնն է պարզապէս և ոչ այլ ինչ, արեւու մէջ չորցած։

Հարկ չկայ յատկապէս յիշեցնելու թէ Մուխթար Խաբչուախ տունն ալ կար այդպիսի սենեակ մը, որուն վառարանն անընդհատ կը վառէր։ Պէտք է գիտնալ սակայն թէ ախոռներու առոխոտները գիւղացւոց ամէն մասին մասչելի են, բայց մասնաւոր սենեակներն ոչ։ Այլ երեւելիներ, ու և է կերպով գիւղին մէջ գիրք մ'ունեցող անձեր և եթ, զոր օրինակ, քահանաներ երեցփոխանները, եաղճիները։ (գիւղին գրագիրները), վարժապետներ, ուրացուները եւն. Եւն. միայն կրնան այնպիսի տեղեր յաճախել ու տան տրոջը հետ ժղլել։ Ժղլել կը նշանակէ ժամանակ անցնելու համար տեղ մը հաւաքուիլ ու խօսակցիլ։ Մշոյ յատուկ բառ մ'է. խոտ յատկանշական։ Ժղլելու համար ըսէ՛ներու մանաւանդ Մուխթարներու սենեակները կարենալ ընդունելի՝ գիւղացիներուն համար ընկերական բարձրագոյն կարգը հասնելու չափ բաղձալի վառասիրութիւն մ'է։ Երբ գիւղացիի մը հարցնես թէ ուսկի՞ց կուգաս, և պատասխան ընդունիս թէ Մուխթարի կամ ըսէի տունը ժղլելէն կը դառնայ, գիտցիր անմիջապէս թէ գիւղին ականաւորներէն անձնաւորութիւն մ'է, եթէ սակայն սուտ չէ բսածն ինչպէս որ չատ անգամ այդպիսի անապատմութիւններ կ'ընեն իրենց անձին նշանաւոր գիրք մը տալու վառասիրութեամբ։ Բայց ասկից չհետեւցնէք թէ գիւղացի ըռէսներ կամ Մուխթարներ ամբարտաւան ու անմատչելի աղնուականներ (արիստոքրատներ) են. ընդհակառակն չատ սիրով և խոնարհութեամբ կ'ընդունին ամէն իրենց դիմողներն, երբ խնդիրը գործի մը վրայ է։ Այլ լոկ ժամանցի (ժղլելու) համար պէտք է նախ գիրք մը ստեղծել։ Ա.ս աստուձն կարելի է ամանց ներս մտնել այնպիսի սենեակներ լոկ ունենդիր լինելու համար և ոչ թէ խօսքի խառնուելու։ Այդ ալ ինքնին բան մ'է սակայն և գէթ կրնայ առիթ ընծայել անապատներու սուտ տեղ հպարտանալ ուրիշներու առջեւ թէ Մուխթարի տունէն ժղլելէն կուգայ, մինչ հոն ուրիշ բան չէր ըրած, բայց թէ լուռ ու մունջ նստած մտիկ ընել։ չատ չատ, խնդացողներուն հետ խնդալ։ Մշոյ քաղաքի երեւելիներէն կրնծայի Մուխթար Ագան այս անվեղ անապատութիւնը չատ ուներ, երբ Իտարէի ժողովին անդամ էր։ Ամէն անգամ որ հարցնէին իրեն — և չարաճճի հարցնողներ գիտմամբ չատ յաճախ կը հարցնէին—թէ ուրկի՞ց կը դառնար, վեհ անտարբերութիւն մը կեզծելով կ'ըսէր պաղարիւնութեամբ «փաչի (1) խեճն (2) էի, նստած կը ժղըլէինք»։ Մինչդեռ կամ սուտ էր ըսածն, այն օր Մուխէսարըփի փաչային քով չէր գացեր, կամ առ առաւելն գործի մը համար գացեր զարձեր էր, Թերեւս քիչ մ'ալ նստած էր լոկի մտիկ։

Բայց Մուխթար Խաբչուախ սովորականէն քիչ մ'աւելի բարեհամբոյր լինելով հանգերձ՝ Զհարէքէի հայ լեզիէը միայն կը համարձակէր գումարուիլ իր սենեակը ժղլելու։ Աւելորդ է ըսել թէ Զհարէքէի մէջ անցուցած չարաթս աւելի ոգեւորութիւն ունեցաւ Մուխթար Խաբչուախ ժղլարանը։ Ամէն գիշեր կը լեցուէր ծայրէ ի ծայր. քահանաներէն սկսեալ ամէն անձ որ անուն մը, գիրք մ'ուներ Զհարէքի, հոն կը վազէին, վասն զի ազատ պատեան կը լինէին ոչ թէ միայն Մուխթար Խաբչուախ հիւրն, այլ և ինքն իսկ. ըստ որում գիւղերու մէջ մեծ պատիւ ընծայ է այդպիսի կարեւոր անձի մը՝ չաճախ այցելել անոր հիւրին, որպէս զի նա աւելի ունենայ տեսնել թէ ինչ կատարուելիք է իր տունը, բայց է իր

(1) Մուխթարներու կամ վաճառներու լոկ պաշտ կ'ըսեն գաւառները.
(2) Մշոյ բառ է, կը նշանակէ քովը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Նոյեմբեր 11 — Ե. Ս. Ղազարեան, Ա. Ա. Ղազարեան, Ա. Ա. Ղազարեան, Ա. Ա

ԱՐԱՐՈՂԱԿԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏ

ՎԱՂՎԱՂՈՒՅՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՅԱՍՎՈՒՑՂՈՒՑ

ՀԱՍԱ ԱՎԱՏՂՅՈ

Ը՛ն ալ ուշադրութեան կ՚արժանացնենք «Ազգ»ի այս օրուան թիւին մէջ տպուած յայտարարութիւնը, որ կը վերաբերի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Վաշինկտոն քաղաքին մէջ հաստատուած Ազգային Ընդհանրական Ընկերութեան մը, որ կը կոչուի «Ազգային Ընդհանրական Ընկերութիւն Վաշինկտոնի»։ Ասոր նպատակն է՝ ամերիկահայ գաղթականներուն ապահովել ամերիկեան քաղաքացիութիւնը, անոնց ձեռք բերել հողեր, տուներ, ֆապրիքաներ, հանքեր, առեւտրական գործեր, եւ այլն։ Ընկերութեան կանոնագրութիւնը հաստատուած է 1897 Յունուար 19ին, եւ ներկայ է Վաշինկտոնի Գերագոյն Դատարանին մէջ։ Ընկերութեան կանոնագրութեան մէջ կը գտնուին 14 յօդուածներ, որոնք կը պարունակեն ընկերութեան նպատակը, անոր գործունէութեան ձեւերը, անդամներու իրաւունքները, եւ այլն